

صهیونیسم و تولید جدید یک مرجع

علیرضا رضوی^۱

شوریه‌نگار علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علم انسانی

معلوم نیست که با پیشرفت سریع بشر در تمام علوم، شیوه سنگین دایرة المعارف نویسی، شیوه خوبی باشد، چرا که زمان، حجم مطالب و جامعیت موضوعات از اهم مواردی است که با مؤلفه‌های منتسب به علم در حال حاضر همخوانی ندارد. آیا می‌توان به جامعیت و جدید بودن مقاله‌ای در دایرة المعارف، آن هم پس از اضافه نمودن زمان و حجم مطالب دیگر، اطمینان کرد؟ حقیقت آن است که دلایل دیگری نیز وجود دارد که با درنگ و تأمل در آن می‌توان اتخاذ این شیوه را تا حدی زیر سؤال برد. ولی به هر جهت و با وجود تمام ابهامات، دایرة المعارف نویسی همچنان ادامه دارد. آن هم به شیوه‌ای جدید در حوزه‌های مختلف از علوم. در

واقع دایرة المعارف نویسی شکلی تخصصی یافته است و دیری نخواهد پایید که ما در زمینه کوچکترین موضوعات دایرة المعارف داشته باشیم.^۱

یهودیان از جمله کسانی هستند که همچنان بر استمرار دایرة المعارف نویسی آن هم به اشکال مختلف اهتمام دارند و عجیب است که از این عرصه برای نوشتن تاریخ یا ایجاد فرهنگ‌های متفاوت استفاده‌های فراوانی برده‌اند. در واقع تاریخ‌پردازی و فرهنگ‌سازی، رایج‌ترین و بدیهی‌ترین بهره یهود از دایرة المعارف نویسی است که به صورت جدی از سال ۱۹۰۶ با انتشار «دایرة المعارف یهود» (Jewish Encyclopedia) به زبان انگلیسی در نیویورک آغاز شد و به زبان‌های مختلف دیگر و در مناطق مختلف جهان تا کنون ادامه دارد. نوع کامل‌تر و جامع‌تری از دایرة المعارف آن هم در خصوص تاریخ و فرهنگ یهود و یهودیان پس از انتشار انواع دیگری از آن در قرن گذشته با نام «دایرة المعارف جودائیکا» (Encyclopedia Judaica) نمود یافت. این دایرة المعارف نقطه تکاملی از تلاش‌های همه‌جانبه و متنوع یهود در باب دایرة المعارف نویسی است که ویژگی‌های آن عبارت‌اند از:

۱. انتشارات Thomson Gale در بروشور ۲۰۰۷ خود به عنوان یکی از ناشران معروف دایرة المعارف در جهان،

عناوینی را معرفی و عرضه کرده است. ده عنوان ذیل گزیده‌ای از یک بروشور ۲۱۱ صفحه‌ای است:

1. Schrimmer Encyclopedia of Film.
2. The Scribner Encyclopedia of American Lives.
3. U. X. L Encyclopedia of world Biography.
4. Encyclopedia of products & industries – Manufacturing.
5. Gale Encyclopedia of E – Commerce.
6. Encyclopedia of history of American Management.
7. Encyclopedia of Education.
8. Encyclopedia of Association.
9. The Gale Encyclopedia of nursing a Allied health.
10. Encyclopedia of American foreign policy.

۱. انتشار آن یا به عبارتی زمان پایان مدخل‌نویسی آن سال ۱۹۷۲ می‌باشد.
۲. هم اکنون در ۱۸ جلد عرضه می‌شود. ولی در ابتدا در ۱۶ جلد منتشر شد و مجلدات هفدهم و هجدهم به عنوان تکمله مداخل تا سال ۱۹۹۳ را در بر می‌گیرد. در واقع دو جلد آخر اضافات مباحثی است که در ۱۶ جلد نیامده و ۲۰ سال پس از انتشار اول اثر را شامل می‌شود.
۳. این دائرة المعارف ۸۰۰۰ عکس در اندازه‌های مختلف دارد که از میان آرشیو ۲۵۰۰۰ عددی به همین منظور انتخاب شده است.
۴. در فهرست راهنما یا ایندکس این اثر ۲۵۰۰۰ مدخل به عنوان موضوعات مستقل معرفی شده است که در ذیل هر کدام مجموعاً ۲۰۰/۰۰۰ موضوع ریز آمده است.
۵. طراحی روی جلد دائرة المعارف مذکور - که ایلام جیمز آن را بر عهده داشته است - در برگیرنده یک فراز از کتاب اشعیا در عهد عتیق است که به گونه‌ای با زبان انگلیسی بر رو و پشت جلد قرار گرفته است که کلمات «لرد» به معنای خداوند و «صهیون» و «اورشلیم» در زیر هم در عطف قرار می‌گیرد. این جمله از کتاب اشعیا در بخش دوم و فراز سوم و چهارم به این صورت آمده است:

بیاوید تا به کوه خداوند و به خانه خدای یعقوب برآییم تا طریق‌های خویش را به ما

تعلیم دهد و به راه‌های وی سلوک نماییم، زیرا
که شریعت از صهیون و کلام خداوند از
اورشلیم صادر خواهد شد.

۶. ویراستار اصلی کتاب مذکور سیسیل روث می‌باشد که البته تا قبل از انتشار اثر در سال ۱۹۷۰ مرده است.

۷. در ابتدای دائرة المعارف جودائیکا یعنی در جلد

سیسیل روث

اول علاوه بر مقدمه، عناوینی همچون بخش‌های مختلف و ویراستاران مرتبط با آن آمده است

و مسئولان و مدیریت بخش‌های مختلف معرفی شده‌اند و در ادامه ویراستاران دائرة المعارف با ذکر خلاصه‌ای از زندگینامه‌شان معرفی گردیده‌اند.

به دلیل ذکر اختصار نام پدیدآوردگان مداخل در پایان هر مدخل، نام کامل هر نویسنده به ترتیب حروف الفبا در ابتدای اثر و در جلد اول آمده است. اختصارنامه، بخش دیگری از بخش‌های آغازین جلد اول است که با ذکر اختصاری کتاب‌شناسی اثر ادامه می‌یابد.

ذکر تقویم یهودی از سال ۱۹۲۰ تا سال ۲۰۲۰ به صورت مجزا که جمعاً در برگزیده تقویم یهودی در یک قرن است، از ویژگی‌های آغازین دائرة المعارف جودائیکاست.

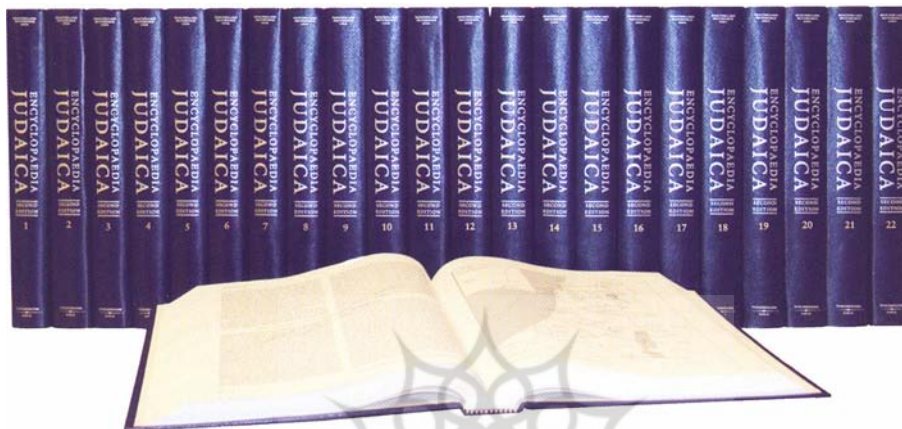
ذکر شجره‌نامه چند خاندان معروف در یهودیت یا مکان‌شناسی در اراضی اشغالی که مصارف نقشه و اطلس دارد، از بخش‌های دیگر جلد اول می‌باشد.

معرفی روزنامه‌ها و نشریات ادواری یهودی - عبری در سراسر جهان با ذکر عنوان، محل نشر، ذکر دوره، تاریخ نشر و جهت‌گیری آن از بهترین مراجع مورد نیاز جهت شناخت فعالیت‌های رسانه‌ای یهود است.

۸. کاغذ مورد استفاده در چاپ سال ۱۹۹۶ کتاب، گلاسه است و قطع کتاب نیز رحلی تعریف می‌شود.

۹. به غیر از جلد اول و هفدهم و هجدهم که هر صفحه یک شماره دارد و یک صفحه حساب می‌شود، جلد‌های دوم تا شانزدهم به دلیل دو ستونی بودن، هر صفحه دو شماره دارد و دو صفحه حساب می‌شود.

۱۰. ناشر کتاب، مؤسسه‌ای بزرگ در فلسطین اشغالی است که دومین انتشارات از حیث اعتبار و بزرگی در این رژیم محسوب می‌شود و نام آن: Keter Publishing House Jerusalem Ltd می‌باشد.^۱

هم اکنون در سال ۲۰۰۷ میلادی شاهد انتشار کتاب دائرة المعارف جودائیکا در ۲۲ جلد هستیم که اتفاقاً در هر ۱۰ مورد معرفی شده از ویژگی‌های نسخه قبلی با نسخه فعلی تفاوت‌هایی وجود دارد.

نسخه جدید که به ویرایش دوم معروف است با قطعی کوچک‌تر و حتی طرح روی جلد متفاوت و با کاغذی نازک‌تر از گلاسه - که به تحریر معروف است - در انتشارات تامسون گیل (Thomson Gale) - که یکی از ناشران مرجع در امریکا است - با همکاری ناشر قبلی منتشر شده است.

مایکل بیرنباوم

سر ویراستار این نسخه فرد اسکولنیک (Fred Skolnik) و ویراستار اجرایی آن مایکل بیرنباوم (Michael Berenbaum) است.

علاوه بر اضافات در هر مدخل، این نسخه دارای ۲۶۵۰ مدخل جدید در قالب ۴/۷ میلیون کلمه و با استفاده از ۳۰ هزار کتاب جدید به عنوان سند است. بیش از ۵۰ ویراستار و ۱۲۰۰ نویسنده در تهیه این

مطالب شرکت داشته‌اند.

برای هر یک از صفحات این نسخه یک شماره در نظر گرفته شده است در عین اینکه دو ستون دارد و نام کامل هر یک از نویسندگان در پایان مطلب یا مدخل به صورت کامل آمده است.

در نسخه جدید از آن ۸۰۰۰ تصویر ویرایش اول خبری نیست. تنها در وسط هر یک از مجلدات، ۸ تصویر رنگی بزرگ از باستان‌شناسی، هنر، موضوعات مناسبتی، قوم‌نگاری، سرزمین مقدس در نقشه‌ها، چرخه زندگی، گیاهان و حیوانات در کتاب مقدس، شابات یا شبات^۱ و جشن‌ها، کنیسه‌ها و صهیونیسم به چشم می‌خورد.

ناشران این اثر در ویرایش جدید مدعی‌اند که دوره ۲۲ جلدی حاضر در برگزیده مراجعه متقابل وسیعی است، ضمن آنکه نمایه‌ای بسیار بزرگ از موضوعات دارد و لیست نام مکان‌ها را نیز دارا می‌باشد. این اثر حاوی کروئولوژی و گاهشمار است و لیستی نیز از روزنامه‌ها و نشریات دوره‌ای یهود دارد. از جمله ویژگی‌های این اثر وجود ۶۰۰ نقشه، عکس، نمودار و تابلو است که البته نسبت به ویرایش اول بسیار کم و یقیناً کاهش‌دهنده کیفیت محتوایی اثر است.

مجموعه ۲۲ هزار مدخلی جودائیکا در باب زندگی یهود و فرهنگ و تاریخ و مذهب آن مطالب به روز و مهمی گرد آورده است که اطلاعات جدیدی از سه دهه باستان‌شناسی‌های اخیر و تئوری‌ها و روش‌های تحلیلی نیز به آنها اضافه شده است.

در خصوص اهمیت این اثر برای یهودیان، شاید ذکر نقل قولی از بن‌گوریون به عنوان اولین نخست‌وزیر و وزیر دفاع رژیم صهیونیستی شایان توجه باشد. در آنجایی که می‌گوید:

وظیفه هر یک از والدین یهودی در دنیای انگلیسی زبان‌هاست که نسخه‌ای از دائرة

المعارف جودائیکا را برای استفاده نسل‌های آتی در خانه خود داشته باشند.

گلدامایر تنها نخست‌وزیر زن رژیم صهیونیستی در سال‌های ۱۹۶۹ - ۱۹۷۴ نیز در باب

اهمیت این اثر می‌گوید:

دائرة المعارف جودائیکا یک ابزار بزرگ آموزشی برای عمق بخشیدن به ایمان، هویت و

حس مشکلات تاریخی یهودیت است.

هم اکنون به ویژه با انتشار جدید این نسخه شاید کمی زود باشد که نسبت به کیفیت اثر از حیث محتوا قضاوت نمود، زیرا این مراجع در طول زمان و با استفاده محققان کارایی و ضعف خود را نمایان می‌کنند و این احتمال وجود دارد که پالایش مؤثری از این اثر اتفاق افتاده باشد که به زعم ویراستاران جدید، برای تطهیر چهره یهود لازم است، چرا که بسیار اتفاق افتاده است که روز به روز یهودیت با ارائه مطالب و منابع جدید، به فکر اصلاح و یا حذف نکات و نقاطی تاریک از تاریخ و فرهنگ خود است. در بسیاری از موارد این اصلاحات و حذفیات حتی شامل عهد عتیق یا تورات نیز شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی